

Zien en kijken: vogels in beeld

Hoe kijken we naar vogels? Een eenzame flatbewoonster die door haar parkiet wordt begroet, kijkt anders dan de poelier die een parelhoen weegt. Een choreograaf, die de danspassen van de kraanvogel bestudeert. Een gedetineerde die een duif ziet vliegen. Stereotiep, dat wel... Maar ze kijken verschillend naar een vogel. De stroper die ik als schooljochie ontmoette, verstond nog wel de kunst om iets verder te kijken dan hoeveel zijn sijs of putter op zou brengen. De oude kooiker gaf mij niet alleen eendenvleugels, maar ook een lesje in ontzag voor de natuur. Beleving en manier van kijken liggen dicht bij elkaar, maar wie denkt dat vogelaars allemaal op dezelfde manier naar vogels kijken, vergist zich...

Carel de Vink

Het is ook duidelijk dat een kunstenaar (vogelaar of niet) anders naar een vogel kijkt dan een wetenschapper. Een dichter beschrijft andere details dan de schrijver van een vogelgids. Een boeddhistisch filosoof schreef, dat wie een vogel van naam voorziet, de ziel uit een warneming rooft. De verwondering maakt plaats voor classificering. Jezus wees op de vogels als toonbeeld van zorgeloos leven: Uw hemelse Vader weet wat u nodig hebt.

Ongeveer in de sfeer van die beide laatste benaderingen genoot mijn vader, natuurmens als hij was, van vogels. In de oorlogsjaren had een moment van bewonderend luisteren naar een zingende leeuwerik zijn leven gered. Door het oponthoud liep hij een bominslag mis. Sommige vogels kende hij bij naam. Vaak volksnamen. Ik herinner mij nog dat hij me als vijfjarige op een 'waterkippetje' wees. Een beestje met een soort wit aan-uit-lichtje onder

zijn staart. Tot zijn verbazing wilde ik meer namen weten. Waarom? Je kon toch ook zo wel genieten?

Misschien kwam het door de plaatjes die bij sigarettenvloei gespaard konden worden. Ik zocht er de straten voor af en spaarde er tientallen. Een schoolvriendje verhuisde naar Australië en plakte op een kaart een postzegel met een wel heel fraaie 'avocet'.

Gewapend met een toneelkijkertje (3 x vergrotend en dof beeld) ging ik op zoek naar het echte moois. Van mijn spaargeld kocht ik het 'Prisma Vogelboek' van Sluiters met zwart-wit plaatjes. In mijn tienerjaren volgde een betere kijker: 7 x 35 met een fraai blauw randje om elk voorwerp dat ik bekeek. Voor herkenning was ik daardoor niet aangewezen op details. Meer op een totaalindruk: formaat, voornaamste kleuren, gedrag, houding en/of vliegbeeld, geluid. 'Prisma Vogelgids' leverde

een betere beschrijving en 'Wat vliegt daar' gaf de meeste vogels een herkenbare kleur. Nog steeds neig ik ertoe om een vogel eerst te herkennen aan gedragskenmerken, globale kleur of geluid. Zoals veel van mijn generatiegenoten.

Maar ja, tegenwoordig hebben we zoveel andere hulpmiddelen. Ziedaar: wetenschappelijke analyse en veldgenot vloeien in elkaar over. Een bevriende vogelaar, die betrokken is bij het ringen, is pas tevreden als hij bij een lastige soort de pootkleur of dat ene, nauwelijks zichtbare vleugelstreepje ziet. Aan geluiden heeft hij geen boodschap. Het liefst had hij elke vogel even in de hand om hem de maat te nemen. Met een telescoop komt een verre vogel al bijna binnen handbereik.

Zoals mijn vader zich verbaasde over mijn naamhonger, verbaas ik mij over zijn kennis van details. Ik constateer dat ik van veel vogelsoorten de pootkleur niet weet, terwijl dat voor mijn maat één van de essentiële determinatiekenmerken is. En daarnaast nog honderd en een andere details.

Dat zorgt voor grappige discussies. We zien een 'glanskop'(!?) *. Mijn conclusie is vanaf het begin zeker. Verhouding van kop en lijf: postuur dus... Hij gaat op zoek naar de keelvlek en somt de verschillen op die bij een vogel in de hand doorslaggevend zijn. Ik probeer: 'Je hoort zijn roep toch?' Hij haalt zijn schouders op en tuurt door zijn precisieapparaat en zegt: 'Het is beslist geen matkop, dus... Ja, je had gelijk. Hoe zag je dat zo snel?'

Inmiddels heb ik een puike verrekijker die geen blauwe lijntjes tovert om een witte zwaan. Toch merk ik, dat ik de globale indruk nodig blijf hebben. Pas daarna komen de details en bij twijfel noteer ik die. Achteraf ga ik speuren: op internet, in goede gidsen en zelfs nog geregeld in die goeie ouwe 'Sluiters'. De man die zonder moderne apparatuur gegevens wist te bundelen van liefhebbers en vakmensen.

Je zou kunnen zeggen dat ik vogels opmerkte door mijn vader en diens dichterlijke benadering. Ik leerde naar ze kijken door Sluiters en toevallige passanten, als een kunstenaar die een impressie vastlegt. Misschien wordt het tijd om de gedetailleerde kijk van een bijna analytische benadering daaraan toe te voegen. Of zou ik daarmee de ziel uit mijn vogelgenot roven? Misschien zijn vogels voor mij ook wel een hulpmiddel om even zorgeloos van het leven te kunnen genieten. Bij mij horen ze dan ook een naam te krijgen. Gezien het succes van de cursus vogelherkenning ben ik daarin niet de enige.

Als er al een conclusie bestaat, is het dat ieder op zijn of haar eigen wijze van vogels geniet. Wat leuk dat we elkaar daarin herkennen en elkaar daarmee verrijken.

Kom, genoeg geschreven: ik wil naar buiten. Op zoek naar die zingende (veld?)leeuwerik wiens voorouder mijn vaders leven redde. Of naar die pimpelmees, die zelfs door mijn moderne kijker een randje blauw heeft, gewoon omdat het bij hem hoort. Snavel- en pootkleur? Sorry, dat zoek ik binnenkort wel eens op.

* gefingeerd voorbeeld